POLITICI DE PREVENIRE A EXODULUI ŞI MENȚINERE A CAPITALULUI ŞTIINȚIFIC UMAN DIN REPUBLICA MOLDOVA

Ecaterina NEGRU, *doctorandă, USM*

Rezumat

În ultimele decenii, aspectul evoluționar a crescut ponderea resurselor umane în relațiile industriale şi în piața muncii. Omul, fiind deținătorul sănătății, educației, potențialului intelectual şi dezvoltător, joacă un rol important în creație, economie şi valori sociale. Odata cu intensificarea actuală a globalizării şi a competenței libere, statul se vede obligat să mențină capitalul uman prin crearea condițiilor favorabile pentru existență şi dezvoltare. În realizarea acestui aspect se aplică un efort extra pentru a menține oamenii talentați, cu un potențial intelectual în țară, inclusiv şi oamenii de ştiință.

Cuvinte-cheie: *exodul de creier, valori, mecanisme, manete socio-economice*

POLICIES, THE EXODUS AND THE MAINTENANCE OF HUMAN SCIENTIFIC CAPITAL FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Abstract

In the last decades, the evolutionary aspect has increased the share of human resources in industrial relations and labor market. The man, as a holder of capital health, educational, intellectual and development potential, plays a more important role in addition to the creation, economic and social value. With the current intensification of globalization and free competition, the state is forced to maintain human capital through creating favorable conditions both for existence and for develop-

ment. In this regard, an extra effort must be done for keeping talented people in the country with high development potential, including scientists.

Keywords: *brain drain, science, value, mechanisms, socio-economic levers*

Introducere: Fenomenele actuale determinate de criza economică mondială, înaintează noi provocări capitalului uman din orice domeniu de activitate. Acumularea capitalului uman reprezintă în sine o valoare pentru orice stat, cu atît mai mult, dacă acesta reprezintă un personal talentat, calificat şi devotat activităţii desfăşurate. Promovarea şi susţinerea cercetătorilor ştiinţifici, consolidarea poziţiei în societate, conştientizarea rolului şi aportului deosebit al acestora, dezvoltarea spiritului civic contribuie în mare măsură la menţinerea oamenilor de ştiinţă Acasă. Asigurarea condiţiilor de muncă şi a unui salariu decent, respectarea drepturilor, existenţa perspectivelor de dezvoltare, toate acestea motivează omul să îşi desfăşoare activitatea într-o anumită societate, în caz contrar, acesta va fi nevoit să îşi caute un mediu propice pentru asigurarea propriilor nevoi. În ultimele decenii, în aspect evolutiv, a sporit ponderea resurselor umane în relaţiile de piaţă şi cele de muncă. Omul, deţinător al capitalului de sănătate, educaţional, intelectual şi al potenţialului de dezvoltare, joacă un rol, tot mai important, în crearea valorii şi plus valorii economice şi sociale.

În condiţiile actuale de intensificare a procesului de globalizare şi a liberei concurenţe, Statul este pus în situaţia de a-şi menţine capitalul uman prin crearea condiţiilor favorabile atît pentru existenţă, cît şi pentru dezvoltare. În acest sens, un efort în plus urmează a fi depus pentru menţinerea în ţară a oamenilor talentaţi, cu potenţial de dezvoltare sporit, inclusiv a oamenilor de ştiinţă.

După cum este menţionat în Programul naţional strategic în domeniul securităţii demografice a Republicii Moldova pentru anii 2011-2025, motivul economic este principala cauză a emigrării, iar migraţia externă impune noi viziuni şi abordări ale problemelor impactului migraţiei asupra demograficului şi dezvoltării pieţei forţei de muncă. (Programul naţional strategic în domeniul securităţii demografice a Republicii Moldova (2011-2025), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 768 din 12.10.2011).

Importanţa potenţialului uman din sfera ştiinţei şi inovării pentru dezvoltarea unei economii competitive bazate pe inovare şi transfer tehnologic este subliniată şi în Foaia de parcurs pentru ameliorarea competitivităţii Republicii Moldova. Cercetarea-dezvoltarea, inovaţiile şi transferul de tehnologii, antreprenoriatul bazat pe cunoştinţe sînt rezerve esenţiale şi, practic, inepuizabile de dezvoltare a unei economii competi-

tive. De aceea, în ţările prospere, peste 70% din creşterea PIB se realizează cu implicarea ştiinţei şi prin implementarea realizărilor ştiinţifice, asimilarea tehnologiilor avansate, cunoştinţelor şi informaţiei (Foaia de parcurs pentru ameliorarea competitivităţii Republicii Moldova, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.4 din 14.01.2014). Dar toate astea ar fi imposibil de realizat fără prezenţa principalului motor al progresului – Omul.

Aşadar, la nivel de stat, ar trebui să existe mecanisme nu doar de menţinere a potenţialului ştiinţific uman rămas în ţară, dar şi de atragere a celor care, în tendinţa de a-şi asigura un trai decent sau a se afirma ca personalităţi au fost nevoiţi să părăsească hotarele ţării.

În scopul creşterii nivelului de ocupare şi majorarării salariilor reale, reducerii şomajului şi creşterii numărului de noi locuri de muncă, dezvoltării potenţialului uman, inclusiv şi a celui din sfera ştiinţei şi inovării, în anul 2007, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Strategia naţională privind politicile de ocupare a forţei de muncă pe anii 2007-2015. Strategia prevede patru obiective principale pe termen lung:

- consolidarea creşterii economice pe termen lung şi crearea locurilor noi de muncă,
- creşterea gradului de competitivitate a Republicii Moldova pe piaţa internaţională, din perspectiva costurilor forţei de muncă, mobilităţii, calificării profesionale şi capacităţii de adaptare a resurselor umane la imperativele unei pieţe flexibile a forţei de muncă;
- alinierea la standardele europene cu privire la dezvoltarea economică şi umană şi asigurarea de către stat a garanţiilor minime cetăţenilor ţării;
- ajustarea cadrului naţional legislativ în domeniul reglementării muncii în conformitate cu obiectivele şi standardele Strategiei Europene de Ocupare Revizuită.

Pe lîngă Strategia naţională privind politicile de ocupare a forţei de muncă, pentru a menţine personalul din sfera ştiinţei şi inovării, a fost elaborat un nou concept de salarizare pentru cercetătorii ştiinţifici. Conform acestui concept, cei care au rezultate ştiinţifice mai bune, respectiv ar trebui să primească şi o plată lunară mai mare. Datele privind activitatea ştiinţifică în anul 2013 vor servi drept puncte de referinţă pentru plăţile salariale pentru viitor. Acest concept va fi şi o continuare logică a iniţiativei referitoare la indicatorii de cercetare pentru personalul şi instituţiile de cercetare şi dezvoltare: în cazul în care banii nu vor urma performanţa, indicatorii vor servi doar pentru date statistice. (Sistemul de salarizare pentru cercetătorii ştiinţifici din Republica Moldova. Analiză şi recomandări. Chişinău, 2014. http ://www .asm. md/ galerie/ Sistemul _de_salarizare _ pentru _cercetatorii-stiintifici.pdf.)

O altă modalitate de menţinere a profesionaliştilor în cercetare, utilizată încă din anul 2010, sunt ofertele de integrare a centrelor de cercetare din Republica Moldova în Spaţiul European de Cercetare. Un exemplu în acest sens serveşte oferta de finanţare FP7-INCO-2010-6, ERA-WIDE, lansată de Comisia Europeană la 30 iulie 2009. În cadrul acestei oferte, centrele de cercetare din Republica Moldova cu o înaltă capacitate ştiinţifică într-un domeniu prioritar al Programului Cadru 7 au posibilitatea de a-şi consolida aceste capacităţi în scopul integrării în Spaţiul European de Cercetare (ERA) şi stabili relaţii de cooperare cu centre similare în statele membre ale UE sau cele asociate la PC7. Pentru fiecare centru de cercetare este aplicată schema Acţiune de Coordonare şi Suport, iar contribuţia Comisiei Europene pentru fiecare proiect este maximum de 0,5 milioane euro, cu o durată de 2-3 ani.

Un alt document care acordă atenţie capitalului uman din sfera ştiinţei şi inovării este Strategia de cercetare-dezvoltare a Republicii Moldova pînă în 2020. Conform prevederilor acestei Strategii, capitalul uman este principala premisă de dezvoltare a cercetării. Din acest considerent, efortul principal trebuie să fie depus în atragerea şi promovarea persoanelor capabile să genereze idei, să absoarbă noi cunoştinţe, să creeze. Autorii Strategiei menţionează că pregătirea resurselor umane pentru cercetare trebuie să înceapă cît mai devreme, încă în sistemul de învăţămînt preuniversitar.

Formarea unui capital uman bine pregătit, în conformitate cu rigorile prezentului, va fi posibilă doar prin utilizarea rezultatelor cercetării în procesul educaţional. Implicarea cercetătorilor în procesul educaţional va fi realizată, pe de o parte, preponderent în cadrul învăţămîntului superior, angajînd prin cumul studenţii, masteranzii şi doctoranzii ca cercetători stagiari în proiectele de cercetare.

La fel, printre mecanismele de consolidare a situaţiei cercetătorilor din ţara noastră pot fi amintite şi pregătirea tinerilor cercetători prin doctorat şi postdoctorat în cadrul universităţilor şi organizaţiilor din sfera cercetării-dezvoltării, participarea la programele de cercetare internaţionale (statutul de stat asociat la PC7) etc.

Pe data de 11 octombrie 2011, Uniunea Europeană şi Moldova au stabilit legături mai strânse în domeniul cercetării şi inovării. Acest fapt va permite savanţilor din Moldova să colaboreze cu partenerii lor din întreaga Europă în domenii cheie de cercetare, consolidându-şi astfel propriul potenţial şi excelenţa ştiinţifică. În termeni practici, aceştia vor putea concura pe poziţie de parteneri egali cu colegii lor din statele membre ale UE în vederea obţinerii finanţării pentru cercetare.

De asemenea, Academia de Ştiinţe a Moldovei promovează politica de menţinere, amplasare raţională şi dezvoltare a potenţialului intelectual. La fel, prin intermediul Centrului pentru Finanţarea Cercetării Fundamentale şi Aplicative, Agenţiei de Inovare şi Transfer Tehnologic, Centrului Proiecte Internaţionale şi Consiliului Consultativ de Expertiză se organizează concursuri de programe şi proiecte în sfera ştiinţei şi inovării, finanţate de la bugetul de stat.

În concluzie, putem menţiona că în ţara noastră, se acordă atenţie menţinerii cercetătorilor ştiinţifici, şi se caută, în măsura posibilităţilor, mecanisme de a motiva personalul din sfera ştiinţei şi inovării de a-şi continua activitatea Acasă.

Referinţe bibliografice

1. Liliana Poştan. Dezechilibru pe piaţa forţei de muncă din Republica Moldova – politici asumate sau abordări speculative ale mecanismelor de piaţă. Materialele Conferinţei practico-ştiinţifice „Impactul calităţii resurselor umane asupra dezvoltării social-economice a Republicii Moldova" din 26 noiembrie 2013, pag 15.

2. Programul naţional strategic în domeniul securităţii demografice a Republicii Moldova (2011-2025), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 768 din 12.10.2011.

3. Foaia de parcurs pentru ameliorarea competitivităţii Republicii Moldova, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.4 din 14.01.2014.

4. Strategia naţională privind politicile de ocupare a forţei de muncă pe anii 2007-2015, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr. 605 din 31.05.2007.

5. Sistemul de salarizare pentru cercetătorii ştiinţifici din Republica Moldova. Analiză şi recomandări. Chişinău, 2014. http://www.asm.md/galerie/Sistemul_de_salarizare_pentru_cercetatorii-stiintifici.pdf.

6. ERA-WIDE: Integrarea unui centru de cercetare din R.Moldova în Spaţiul European de Cercetare. http://www.international.asm.md/eu-integration/pc-7/723-era-wide-integrarea-unui-centru-de-cercetare-din-rmoldova-in-spatiul-european-de-cercetare.html

7. Strategia de cercetare-dezvoltare a Republicii Moldova pînă în 2020, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr. 920 din 07.11.2014.

8. Republica Moldova se alătură Programului de Cercetare al UE. http://cpi.asm.md/?page_id=20

9. Acordul de parteneriat dintre Guvern şi Academia de Ştiinţe a Moldovei pentru anul 2015, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 809 din 29.10.2015.

10. Poştan L. Dezechilibru pe piaţa forţei de muncă din Republica Moldova – politici asumate sau abordări speculative ale mecanismelor de piaţă. Materialele Conferinţei practico-ştiinţifice „Impactul calităţii resurselor umane asupra dezvoltării social-economice a Republicii Moldova" din 26 noiembrie 2013, pag 15.